

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פרוש רש"י

י"ל ע"י קון תר"ג לזכיו הרבים
טובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד
הרה"ח ר' אריה (לייבל)
בהרה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת שמיני גיליון קט"ו - שנה ג' | ניסן תשפ"ו

פנינים מאירים
לשולחן השבת

פר"ס התורה

פשוט

מדוע נחש אינו מטמא?

זהו לִכְסֵי הַטְּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל הָאָרֶץ הַחֲלָד וְהַעֲכָבָר וְגו' (ויקרא יא, כט)

מדוע הנחש - שהוא מקור הוהומא בחטא אדם הראשון - אינו נכלל ברשימת שמונה השרצים המטמאים במיתתם? הטעם לכך כותב ר' בניו בחי"י, לפי שהנחש יש בו ארס מסוכן, ואם היתה התורה אומרת שהנחש מטמא במותו, היה אדם נמנע מלהרוג הנחש, כדי שלא ייטמא מהנחש המת, ונמצא בא לידי סכנה.

רמז

א"ש זר"ה - שש הסיבות

יְקַרְבֵנו לַפָּנִי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֱתָם (ויקרא י, א)

בחז"ל מצאנו (ראה רש"י כאן ומדרש רבה) כמה שיטות מהו החטא אשר בגינו מתו נדב ואביהוא. רמז נאה מביא רבינו החיד"א ז"ע, שכל השיטות רמוזות בתיבות 'אש זרה', שהן ראשי תיבות: א"ש - שהקריבו אש זרה, ש'תויים - שהיו שתויי יין. ז"ע - על שלא נשא נשים ולא היו להם בנים. ר"חיצה - שנכנסו בלי רחיצת ידים ורגליים, ה'זרה - שהורו הוראה בפני משה.

אמנם בשאר מדרשים מובאים עוד טעמים למיתתם, וכותב בספר 'לקוטי סופר', שטעמים אלו רמוזים בפסוק (במדבר ג, ד) בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה, שתיבת 'הקריבם' היא ראשי תיבות: ה'מעיל לא לבשו, ק'ודש הקדשים נכנסו, ר'או אלקים ואכלו (רש"י שמות כד, יא), י'חידים היו בלא נשים, ב'עוון עגל שעשה אביהם (רש"י ויקרא י, יב), מ'תי ימותו זקנים הללו ואנו יורשים מקומם (סנהדרין נב, א).

דרוש

לשון נקיה

וְלִהְיֶה לְבִין הַקְּדוֹשׁ וּבִין הַחַל וּבִין הַטְּמֵא וּבִין הַטְּהוֹר, וְלִהְיוֹת אֶת בִּנְיַי יִשְׂרָאֵל (ויקרא י, יא)
מסופר בגמרא (פסחים ג, ב) ששני תלמידים ישבו לפני הלל, אחד אמר בלשון נקיה 'מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה?', ואחד אמר 'מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה?' אמר הלל על מי שדיבר בלשון נקיה: 'מובטח אני בזה שיהיה מורה הוראה בישראל!'

בספרו 'כתנות אור' כתב הגה"ק רבי מאיר אייזנשטאט ז"ע, לדרוש ענין זה בפסוק וְלִהְיֶה לְבִין הַקְּדוֹשׁ וּבִין הַחַל וּבִין הַטְּמֵא וּבִין הַטְּהוֹר - תלמיד שנוהר להבדיל לשונו להוכיח רק לשון 'טהור', הוא יזכה - וְלִהְיוֹת אֶת בִּנְיַי יִשְׂרָאֵל.

סוד

דרש כנגד שריפה

וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת דָּרַשׁ דְּרַשׁ מִשָּׁה וְהִנֵּה שֹׁרֵף (ויקרא י, טז)

ביאור נשגב בפסוק זה כותב הרה"ק רבי דוד מדינזוב ז"ע בספרו 'צמח דוד': מובא בספרי קבלה שארבע מיתות בית דין, סקילה שריפה הרג וחנק, הן כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה, דהיינו שהפגם בחטאו באחד מאותיות השם, נענש במיתה שהיא כנגד אות זו. כך גם ארבע סוגי הקרבנות, עולה חטאת אשם ושלמים, באים לכפר על הפגם בארבע אותיות שם הוי"ה.

גם ארבע חלקי התורה, פשוט רמז דרוש סוד, הם כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה, וכשולומדים כל חלקי התורה, מתקנים את הפגם באותיות שם הוי"ה, וניצולים מארבע מיתות.

והנה קרבן 'חטאת' הוא כנגד אות ה' הראשונה משם הוי"ה, וכנגד זה הוא עונש 'שריפה', לכן סברו בני אהרן שיש לשרוף גם את החטאת. אמר להם משה, שאין צריך דווקא שריפה, כי אפשר לצאת ידי חובה על ידי לימוד דרש התורה, כי הדרש הוא כנגד אות ה' של שם הוי"ה. וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת דָּרַשׁ דְּרַשׁ מִשָּׁה - על ידי לימוד חלק הדרש מתקנים - וְהִנֵּה שֹׁרֵף יציאו ידי חובה כאילו קיימו שריפה.

חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן וְדִינֵי כַּשְׂרוֹת וְטְמֵאָה

נושאי הפרשה:

קרבנות ביום חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן • מיתת נדב ואביהוא • דְּחִית הָאֲבֹלֹת • שְׂרַפַת הַשֶּׁעִיר • אֶסוּר עֲבוּדָה • לְשִׁתּוּי יַיִן • סִימְנֵי כַּשְׂרוֹת בְּעֵלֵי חַיִּים • טְמֵאֹת • נְבֵלָה • טְמֵאֹת שְׂרָצִים • הַכָּשֵׁר לְקַבֵּל טְמֵאָה • אֶסוּר אֲכִילַת שְׂרָצִים.

החלק הראשון של פרשת שמיני עוסק ביום ראש חֲדָשׁ נִסָּן, יום הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן, וְהַמְאֲרְעוֹת שְׂאֲרֵעוּ פְּרִשְׁתֵּנוּ בְּהַלְכַת כַּשְׂרוֹת הַמְאֲכָלִים וְהַלְכוֹת טְמֵאָה וְטָהָרָה.

א. בוש לגשת

עם סיום שבוע ימי המילואים, בהגיע היום השמיני - א' בניסן, הוקם המשכן. לרגל חנוכת המשכן הוקרבו קרבנות מיוחדים. תחילה התבייש והתיירא אהרן לגשת לעבודה, עד שאמר לו משה: למה אתה בוש? - לך נבחרת!

ב. שיבחו ונפלו

אהרן הקריב ביום זה כמה קרבנות מיוחדים לכפר על עצמו ועל העם, ואחר שירד מהמזבח בירך את העם בברכת כהנים. לאחר מכן נכנס משה עם אהרן לאהל מועד ללמדו את סדר עבודת הקטורת, והתפללו שם שתשרה השכינה במשכן, ואכן ירדה אש משמים ושרפה את הקרבנות, כשראו העם את המחזה, הם שיבחו לה' ונפלו על פניהם, ומשה ואהרן בירכו אותם בברכת יהוה ינועם וכו'.

ג. שריפת הנדב ואביהוא

ביום זה נכנסו נדב ואביהוא לקודש הקדשים, והקטירו קטורת ללא שיצטוו על כך, ויש אומרים שנכנסו שתויי יין. שני חושי אש נכנסו אל חוטמם ושרפו את שמתם, אך הגוף נשאר שלם. אמר משה לאהרן: ידעתי שהיום ימות אדם נכבד, כי ה' אמר לי שכך יעשה ביום הקמת המשכן כדי לכבד את שמו, אך לא ידעתי אם זה יתקיים בי או בך, וכעשיו אני רואה שבניך גדולים ממני וממך. משה ציוה למישאל ואלצפן לפנות את המתים, כדי שלא להפריע לשמחת חנוכת המשכן. הוא גם ציוה לאהרן ונבוי שעקב השמחה לא ינהגו מנהגי אבלות, ומרות שהם אוננים יאכלו את הקרבנות, רק שאר ישראל יבכו את השריפה. את שעייר החטאת של ראש חודש שרפו ולא אכלו [ראה מסגרת].

אגב כך אנו למדים את דיני המתנות שמפרישים לכהן מקרבנות שלמים, ומקום אכילת קדשי קדשים וקדשים קלים.

ד. יין המשכר

בשכר שאהרן קיבל בדומיה את גזירת הבורא במיתת בניו, זכה ונאמרה לו לבדו פרשת האיסור לכהנים לעבוד עבודה כשהם שתויי יין המשכר, וכן מורי הוראה

אסורים להורות כשהם שתויים.

ה. זה תאכלו!

מאחר ואהרן ואלעזר ואיתמר היו שווים בקבלת גזירת הבורא באהבה, זכו כולם לומר לישראל את דיני כשרות בעלי חיים, כאשר ה' אמר הדינים למשה שיאמר לאהרן, והוא מסרם לאלעזר ואיתמר, ויחד מסרו את הדברים לישראל, שלא לאכול בעלי חיים טמאים לפי שהם דבוקים בבורא וראויים לחיות חיי קדושה. בשעה שלימד משה ההלכות, אחז בידו את כל בעלי-החיים ואמר: 'את זה תאכלו', 'את זה לא תאכלו'.

סימני כשרות בהמות הם: א. מפרסת-פרסה ושוסעת-שסע ב. מעלת גרה. סימני כשרות הדג הם: א. סנפיר. ב. קשקשת. ג. לחגבים כשרים יש סימני כשרות, וכן מפרסת התורה רשימת עופות האסורים באכילה, ובסוף הפרשה מופיעה רשימת שרצים האסורים באכילה.

ו. שמונה שרצים

אדם או בנד הנוגע בנבלת בהמה, נטמא עד הערב, ואדם הנושא נבלת בהמה גם בגדיו נטמאים. אבל נבלת עוף טמא ושרצים אינן מטמאות, מלבד שמונה שרצים: א. חולד ב. עכבר ג. צב ד. אנקה ה. כח ו. לטאה ז. חומט ח. תנשמת.

ז. הכשר לטומאה

כלי חרס נטמא מהאוויר, ואין לכלי חרס טהרה במקווה. כל צומח מקבל טומאה, רק לאחר שפעם אחת נפלו עליו מים או אחד משבעת המשקים, ובכך הוכשר לקבל טומאה.

התורה וההפטרה

בפרשתנו אנו לומדים על מיתת נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה, לפיכך מפטירים בספר שמואל, על מיתת עוזה כאשר לא נהג כראוי בארון האלקים, כאשר שלחו דוד לקחת הארון מבית אבינדב שבקריית יערים ולהביאו לעיר דוד.

דין ודברים בין משה ובין אהרן נבוי עב שריפת שעיר ראש חודש ויקרא י, טז-יט

משה פונה אכ אלעזר ואיתמר:

מדוע לא אכלתם את השעיר? הרי באכילתו מתכפרים ישראל על טומאת מקדש.

מוסיף משה לחקור:

אולי הקרבן נשרף בגלל שציצא חוץ לקלעים ונפסל?

אלעזר ואיתמר:

לא, הקרבן לא יצא.

ממשיך משה ושואל:

אולי הדם נורק על ידי כוון אונן, ובכך נפסל הקרבן?

אהרן עונה:

וכי הם זרקו את הדם, הרי אני זוקתי, וכן גדול מותר להקריב אונן.

מוסיף משה ושואל:

אם כן, מדוע באמת לא אכלתם אותו? אם הייתי שומע שהדם נכנס אל הקודש פנימה, מובנת סיבת השריפה שהרי בכך נפסל הקרבן, אבל הדם הרי לא נכנס פנימה ולא נפסל.

אהרן ענה בדיבור קשה כמשה:

אף ששמעת מפי הגבורה שמתור לאכול קדשים באניות, זהו רק בקדשי שעה, אבל בשעיר של ראש חודש שנוהג לדורות, אין לך להקל.

אפילו המתים לא היו בני, אלא שאר קרובים שאני מחויב באניות עליהם, אם אכלתי חטאת ביום מיתתם, הייתם בעיני ה'!

הדברים הוטבו בעיני משה, והודה ויא בוש לומר:

אכן לא שמעתי מפי הגבורה היתר לאכול קדשי דורות באניות.

הדברים הוטבו בעיני משה, והודה ויא בוש לומר:

אכן לא שמעתי מפי הגבורה היתר לאכול קדשי דורות באניות.

לב לדעת

הכרת התורה מושג בתורה

מעלה גרה | כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו (ויקרא י"א, ג)

אחד מסימני הטהרה של בהמה כשרה, היא 'מעלה גרה'. אחרי שהבהמה בלעה את המאכל אל המעיין, היא מעלה וגוררת בחזרה את המאכל אל הפה לטחון אותו שוב. לדעת רש"י 'גרה' הוא מלשון גרירה, שהאוכל נגרר שוב. האבן עזרא כתב שהוא מלשון 'גרון', שהיא מעלה את האוכל אל הגרון.

הרש"י הירש, כתב ש'גרה' הוא מלשון 'מגרה' - מסור, כי הנה לבהמות הכשרות חסידים שניים חותכות קדמיות בלסת העליונה. במקומן יש בלסת כמין טבלה קשה ומחוספסת, והמוזן מנוסר באותה טבלה. והנה, לבהמות מעלי הגירה יש ארבע קיבות. תחילה המוזן נחתך ב'ניסור' גרידא בפה, ומשם מגיע לכרס כדי להתרכך בו; משם הוא עובר לבית הכוסות, נעשה כדורים כדורים, וחוזר ועולה לחלל הפה; עכשיו הוא נלעס כהלכה, ושוב יורד ל'המסס', מגיע לקיבה ומתעכל. העלאה זו של המוזן אשר 'נוסר' תחילה, קרויה 'העלאת גרה'.

ענינים לראות

הבנת מילה אחת בתורה

תנופה | שוק התרומה ותזה התנופה (ויקרא י"ט)

המילה 'תנופה' מופיעה בימינו במשמעות של פעולה מהירה [הדלת נפתחה בתנופה עזה], או במשמעות של דבר המתרומם כלפי מעלה [תנופת עשייה בלתי פוסקת במפעל 'תורה שבכתב'], וכן בעוד כמה משמעויות דומות.

אולם הפירוש המדויק והנכון של המילה 'תנופה', היא: 'זענוע' שאדם מנענע חפץ לכאן ולכאן [בתנועה ישרה ומאוזנת], כפי שרש"י כותב כאן: 'תנופה - מוליך ומביא, תרומה - מעלה ומוריד'. זו הסיבה שמסגנת של קמח קוראת 'נפה', על שם שמנענעים אותה לכאן ולכאן (ספר השרשים לרד"ק, ערך נוף).

בעל 'הכתב והקבלה' (דברים כג, כה) מביא שלפעמים המילה 'תנופה' משמשת מלשון דבר המופרש ומובדל, כמו (שמות לח, כא) זהב התנופה, וכן (ישעיהו לו, לב) 'מלחמת תנופה' - ניצוח מלחמה המופרש והמובדל לשם ולתפארת מכל שאר ניצוחי מלחמה.

אזניים לשמוע

כללי רש"י הק' בדקדוק הלשון

ואכלתי - עבר או עתיד? | ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' (ויקרא י"ט)

'שמעתי שבימי הפסח התארחת אצל בניך היקרים ואכלת אצלם את הסעודות' - פנה רב הקהילה אל הישיש ר' צפניה - 'ה' יעזור, שבשנה הבאה, תזכה לאכול סעודות החג בירושלים הבנויה, ואכלת ושבעת מקרבן הפסח.'

נשים לב שבשיחה זו מוזכרת המילה 'ואכלת', תחילה בלשון עבר, ובהמשך בלשון עתיד. וזאת על פי הלל הידוע, שכל מילה שהיא בלשון עבר, כמו למשל 'אכלת', כאשר יש בתחילת המילה אות ו', 'ואכלת', היא יכולה להפוך ללשון עתיד [כמו (דברים י"א, טו) 'ואכלת ושבעת'].

כאן בפרשה אומר אהרן: 'אפילו אם לא היו המתים בניי, אלא שאר קרובים שאני אונן עליהם, ואכלתי חטאת ביום מיתתם, הייטב בעיני ה'!'

את המילים 'ואכלתי חטאת' ניתן לכאורה לפרש בלשון עתיד, כלומר, אם בעתיד יקרה שוב מקרה שימות אחד מקרובי, ואז אוכל מהחטאת. אך רש"י שולל פירוש זה וכותב: 'ואכלתי חטאת - ואם אכלתי הייטב וגו'', עכ"ל, ומסביר הגור אריה, שכוונת רש"י לומר שאהרן דיבר בלשון עבר: אחרי שכבר מתו בניי ואני אונן, אם הייתי אוכל היום חטאת, הייטב בעיני ה'.

ומה ההכרח לפרש את הכתוב בלשון עבר? נאמרו על כך כמה מהלכים:

- א. הגור אריה מביא, שהרי משה שאל אותו על העבר, והתשובה צריכה להיות מעין השאלה.
- ב. בעל 'באר מים חיים' מסביר, שלא יתכן שאהרן ידבר בלשון עתיד ויפתח פה לטשן שיקרה לו שוב מקרה כזה.
- ג. בספר 'לשון חיים' כותב, שההוכחה מכך היא מטעמי המקרא, שהטעם על תיבת 'ואכלתי' היא מלעיל [תחת האות כ'], וזה לשון עבר, כי אם הוא לשון עתיד היה צריך לקרוא התיבה מלרע, כאשר הטעם תחת האות ת'.

זהירות מתולעים

אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם וגו' ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ (ויקרא י"א, גג-גז) לעבור עליהם בלאוין הרבה. וכל לאו מלקות, וזהו שאמר בתלמוד אכל פוטייתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צרעה לוקה שש (רש"י).

מבצע תולעים...

זהירות מופלגת נקט מרן הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל בכל מוזן שנכנס לפיו. באותם הימים לא היה ניתן להשיג ירקות ללא תולעים, והרב חשש מאד שמא יכשל ח"ו באכילת תולעים באכילת החסה למרור בפסח. מה עשה? הכריז על 'מבצע מיוחד' - כל מי שימצא תולעת בחסה, יקבל סכום כסף נכבד על כל תולעת! אחד השכנים נטל את עלי החסה, טרח ויגע מאד, עד שמצא תולעת בודדת אחת על העלים! השכן סירב לקבל תשלום, שהרי זכות כה גדולה התגלגלה לידיי, אך הרב צדקה ביקש לשמור את מוצא שפתיו, ועמד בתוקף על רצונו לשלם את הכסף.

לא ישנתי כל הלילה!

באחת מלילות השבת, ישב מרן בעל 'קהילות יעקב' הסטייפלער ז"ע ולמד בביתו, כאשר לפניו מונח כוס שתייה. תוך כדי עיונו ולימודו, הושיט את ידו לכוס לקרבו לפיו, אך בדיוק אז נכנס זבוב לתוך הכוס, והבחין בכך נכדו שישב לצדו. הנכד תפס לו את ידו שח"ו לא יכשל בשתיית הזבוב. לתמיהת הסבא על תפיסת היד, הראה לו נכדו שיש בתוך הכוס זבוב. למחרת, בשבת בבוקר אמר הסטייפלער לאותו נכד: 'לא הצלחתי לישון בלילה בגללך! מהרגע שראיתי את הזבוב בכוס, הייתי בפחד נוראי ולא נרדמתי, כל הזמן התהפך במחשבת' מה היה קורה אילו לא החזקת את ידי, ח"ו הייתי עובר על חמשה לאוין!---

שהכל על התולעים

היו פעם שני חסידים שנסעו אל הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ז"ע, בדרכם התווכחו ביניהם האם צריכים לברך ברכת 'שהחינו' על בצלים חדשים, וכן התווכחו האם מותר לאכול עלי חסה בלי בדיקה. כאשר הגיעו השנים

אל בית הרבי, עוד כטרם פתחו את פיהם אמר להם הרבי: הידעתם שצריכים לברך שהחינו על ירקות וגם על בצלים חדשים? והאם שמעתם שאסור לאכול עלי חסה, כי אי אפשר לבדוק אותם מהתולעים? ... עודם משתוממים מרוח הקודש הגלויה של הרבי, המשיך הרבי ואמר בדרך צחות: מי שרוצה דווקא לאכול עלי חסה שאינם בדוקים, אזי יברך שתי ברכות, בורא פרי האדמה - על החסה, וברכת שהכל - על התולעים...

אני לא ציפור...

מרן החזון איש ז"ע הקפיד שלא לאכול ולשתות שום דבר בחשיכה, מחשש שמא יש בהם תולעים וכדו'. כשישב פעם בחצר ביתו בחשכת הלילה, הגישו לו כוס מים, אך הוא הגיב מיד: אני לא ציפור ששונה בחוץ, אני צריך לראות ולבדוק מה אני מכניס לפי...

הכרת הטוב על בדיקת דגים

היה זה בשנתו האחרונה של הגאון רבי ראובן יוסף גרשנבוין זצ"ל, מראשי 'ישיבת הגב', הוא היה רתוק לביתו ולא יצא מביתו אלא לשיעור השבועי. באחד הימים התקיימה שמחת חתונה של אחד מקרובי משפחתו, והוא הודיע שעקב חולשתו לא יוכל להשתתף בחתונה, אך למרבה הפלא, באותו היום הודיע רבי ראובן יוסף שהוא רוצה לנסוע מביתו בנתיבות עד לבני ברק להשתתף בשמחת חתונה שערך יהודי אחר. ואכן, הוא הטריח עצמו באפיסת כוחות לנסוע לחתונה, ואף התאמץ ורקד עם החתן והמחותנים.

לפליאת אבי החתן על הטרח הרבה, הסביר ראש הישיבה: הלא חייב אני לך הכרת הטוב! זוכר אתה לפני כמה עשרות שנים יצא הקול שיש מיני דגים שצריכים בדיקה מתולעים, הואלת בטובך לבדוק עבורי את הדגים שלא אכשל באיסור אכילת תולעים, לכן חייב הייתי לבוא לחתונת בנך!

לדעת חכמה ומסר להבין

פניני מוסר, חכמה, וחיוק, מתוך פסוקי הפרשה

בינה, כך שעל כל הלכה אפשר לומר מאתיים טעמים, אבל לטהר את השרץ אפשר רק בדרך רמז דרוש וסוד, אבל בשערי הפשט אי אפשר לעולם לטהר את השרץ, לכן נקטו דווקא מאה וחמישים...

ללכת - כן, לשלם? - לא...

ואת החזיר פי מפרים פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לקם (ויקרא י"א, ג)

בספה"ק 'בוצינא דנהורא' מובא מה שפירש הרה"ק רבי ברוך ממעוז יבזו ז"ע את הפסוק בדרך מוסר ומליצה: 'ואת החזיר - יש לך אדם שסבור שהוא כבר חזר בתשובה, פי מפרים פרסה הוא ושסע שסע פרסה הוא לטרוח וללכת ברגליו פרסאות רבות לצורכי מצוה, אבל דא עקא - והוא גרה לא יגר - הוא אינו מסכים לתת לצרכי מצות צדקה אפילו מטבע של גרה (מעוה, מלשון הכתוב עשרים גרה השקל), אדם כזה טמא הוא לקם... כי קיום המצוות צריך להיות בכל נפשך וגם בכל מאודך - בכל ממונך!...

כוחי ועוצם ידי

וכל הולך על כפיו וגו' הסומך עצמו על מעשה ידיו ופועל כפיו, ואומר 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', טמאים הם לקם, כי יהודי צריך לזכור שהכל הוא מתנת שמים. (דברי בינה, ביאלא)

למה רק נ טעמים?

אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ (ויקרא י"א, גג) בגמרא מסכת עירובין (יג, ב) מסופר שתלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמישים טעמים. נשאלת השאלה, מדוע נקטו דווקא המספר הזה 'מאה וחמישים', ולא מספר אחר?

דבר חידוד נאה אמר הגה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובוצא ז"ע: הנה יש ארבע שבילי פרד"ס התורה, פשט רמז דרוש וסוד, ובכל שביל יש חמישים שערי

מדוע לא אוכלים חגבים בימינו?

במקום מגוריו של רש"י הק' היו הרבה חגבים עם כל סימני הכשרות, ובכל זאת לא אכלו אותם. מדוע? | על מסורת בני תימן לאכול חגבים הנקראים 'אלגראד' | וגם: הפירוש החדש ברש"י בפרשתנו!

בין בעלי החיים שהתורה כותבת בפרשת השבוע שמתור לאכול אותם, נמצא 'החגב', או בשמו האחר: 'ארבה', כמו שנאמר (ויקרא יא, כא-כב) אף את זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ, את אלה מהם תאכלו את הארבה למיניה ואת הסלעם למיניה ואת החרגל למיניה ואת החגב למיניה.

ארבעה סימנים

רש"י מצייין שההיתר לאכול את אחד ממיני הארבה, הוא רק בתנאי שיש לו ארבעה סימני טהרה:

- א. ארבע רגליים. ב. עוד שתי כרעיים נוספות סמוך לצווארו, אשר בעורתם הוא מנתר וקופץ. ג. ארבע כנפיים, המכסים רוב אורך גופו. ד. שיהיה שמו חגב.

קושי בהבנתה

בהמשך דבריו מעיד רש"י וכותב, שאמנם במקום מגוריו יש הרבה חגבים הנושאים את כל סימני הכשרות, אך בכל זאת אין אוכלים אותם, לפי שאחד מסימני הכשרות הוא שיהיה שמו נקרא 'חגב', ומאחר ויש אצלנו כמה סוגי חגבים, חלקם בעלי ראש ארוך וחלקם בעלי ראש קצר, חלקם בעלי זנב וחלקם ללא זנב, אין אנו יודעים להבדיל ביניהם, איזהו המין המקורי הנקרא 'חגב', ולכן אין אוכלים ארבה כלל.

אצל בני תימן יש מסורת בקבלה מימות עד הנביאים סוף הגאונים שכותבת לחגב מסוים, שיש בבטנו צורת האות ח"ת

פירוש חדש ברש"י!

בספר 'שלחן ערוך המקוצר' (יו"ד סי' קל"ד) מאריך בענין זה הגאון הגדול רבי יצחק רצאבי שליט"א, מפוסקי עדת תימן, והוא כותב שבזמנינו בדקו החוקרים ומצאו שמצויים בעולם כעשרים אלף מיני חגבים וכולם לא נמצאו כלל ועיקר מין כזה שקרוסוליו סמוך לצווארו, ופלא לומר שבמיני רש"י היו חגבים שהכרעיים היו סמוך לצווארו.

על כן, ומחמת עוד קושיות והוכחות, הוא מחדש שם חידוש נפלא, כי הנה לשון רש"י הוא כך: 'ממעל לרגליו - סמוך לצווארו יש לו כמין שתי רגלים לבד ארבע רגליו, עכ"ל, והנה כל המפרשים הבינו שמה שכתב רש"י 'סמוך לצווארו' עולה על שתי הכרעיים שהוא מנתר בהם, שהן נמצאות סמוך לצווארו, ולכן הקשו שבחגבים של תימן אין כרעיים סמוך לצווארו.

אך באמת יש לפרש את רש"י באופן אחר, שהתיבות 'סמוך לצווארו' אין מתייחסות לכרעיים לנתר, אלא לרגליים, שהרי הכתוב אומר שהכרעיים הללו נמצאות 'ממעל לרגליו', על כן בא רש"י לבאר, שהכוונה לרגליים - שהן סמוכות לצווארו, ומעל רגליים אלו נמצאו הכרעיים, וכך יש לפרש את דברי רש"י: 'ממעל לרגליו - וכלפי איזה רגליים הכתוב מדבר, כלפי הרגליים שהם סמוך לצווארו, ומעל רגליים אלו יש לו כמין שתי רגלים לבד ארבע רגליו'.

ברכת העם לאחר הירידה מהמזבח

וַיֵּשֶׁא אֱהָרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרֶכֶם וַיֵּרֶד מֵעֲשֵׂת הַחֲטָאֹת וְהֵעֲלָה וְהִשְׁלָמִים (ויקרא ט, כב) כ"ט: וַיֵּרֶד - מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.

פסוק זה נאמר לאחר שאהרן סיים להקריב את הקרבנות ביום חנוכת המשכן, שבשעה זו הוא בירך את העם. רש"י מבאר מהיכן ירד? - מעל המזבח. כלומר, עד עכשיו היה אהרן עומד ומקטיר על גבי המזבח הגבוה, ובסיום העבודה ירד מהמזבח.

הכתוב כסדרו?

בעל 'נחלת יעקב' מוסיף תוספת עומק בכוונת רש"י, כי הנה הכתוב מזכיר תחילה וַיֵּשֶׁא אֱהָרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרֶכֶם, ורק לאחר מכן וַיֵּרֶד מֵעֲשֵׂת הַחֲטָאֹת וגו', ולכאורה לפי סדר הכתוב משמע שבירך את העם בעודו עומד במקום גבוה, ואחר כך ירד, כך שהאמור 'וירד' אין הכוונה רק שהוא ירד מהקרבת הקרבנות במזבח, אלא הכוונה גם שירד מהמקום בו בירך את העם.

מקרא מסורס

לכן בא רש"י ללשול פירוש זה, שברכת העם היתה רק לאחר שכבר ירד מהמזבח, וכמו שאמרו בתורת כהנים, שמקרא זה הוא מסורס ומהופך, כי בשלב השני היה וַיֵּשֶׁא אֱהָרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרֶכֶם, ובשלב הראשון קודם לכן כבר

היה - וַיֵּרֶד מֵעֲשֵׂת הַחֲטָאֹת וְהֵעֲלָה וְהִשְׁלָמִים. לכן פירש רש"י 'וירד' - מעל המזבח, לרמוז בוה, שלא ירד ממקום בו עמד בברכתו את העם, רק ירד ממקום עבודת הקרבנות, כי ברכת העם היתה לאחר שירד מהמזבח.

וירד - וכבר ירד

כעין זה כתבו כמה מפרשים (רס"ג, אבן עזרא, נחלת יעקב שם), שאין הכרח לומר שהכתוב הוא ממש מסורס, אלא יש לפרש מה שנאמר וַיֵּרֶד - שפירשו: וכבר ירד.

'וירד' מה החידוש?

ב'משכיל לדוד' מוסיף עוד תוספת עומק, כי אם הכוונה שהוא ירד מהמקום בו בירך את ישראל, קשה לאיזה צורך סיפר לנו הכתוב 'וירד וגו', הרי הדבר מובן מאליו שאחרי שסיים את ברכתו הוא ירד משם, כי בוודאי לא ישאר לעמוד על מקומו עד עולם, לכן בא רש"י ומפרש 'וירד' - מעל המזבח, והיינו שבא הכתוב לבאר לנו אימתי בירך אהרן את העם? - אחרי שירד מעשות החטאת וגו', ומכך נדע ונבין שברכת העם היתה אחרי ירידתו מהמזבח.

פתגמי אורייתא

התבוננות והעמקה בתרגום אונקלוס

'קשקשים' - רק מה שאפשר לקלף?

תורה: אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּמִים כָּל אֲשֶׁר לוֹ סַנְפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת (ויקרא יא, ט). אונקלוס: ית דין תיכלון מכל די במיאי כל די ליה ציצין וקלפין.

הרמב"ן מדקדק מלשון התרגום 'קלפין', שהקשקשים הם רק אלו שיש אפשרות לקלף אותם מעור הדג ביד או בסכין, כמו קליפות הפירות, אבל אם הם קבועים ומחוברים בדג ואי אפשר לקלף אותם, אין זה בגדר קשקשים, ואסור לאכול את הדג. הרמב"ן מוסיף שגם מה שכתב רש"י 'קשקשת - אלו קליפים הקבועים בו', אין כוונתו קבועים ומחוברים ממש, אלא הכוונה שכל זמן שהם מחוברים לעור הדג הם קבועים ולא זזים כמו הסנפיר.

תורה והלכה

מותר לגזוז את שערות השפם בימי ספירת העומר?

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהָרֹן וְלֹאֲלֶעָזֶר וְלֵאחֵימֵךְ בְּנֵי רֵאשִׁיבֵי אֶל תִּפְרְעוּ (ויקרא יז, ט). אל תפרעו - אל תגזלו שער. ספאן שאבל אסור בתפירת (רש"י).

לאחר השבעה

נפסק בשלחן ערוך הלכות אבלות (יו"ד סי' שצ, א): 'אבל אסור לגלח שערו, אחד שער ראשו, ואחד שער זקנו וכו', כל שלושים יום. ושער השפה ומהצדדים, כל שמעכב את האכילה, תוך ז' אסור, אחר שבעה, מותר.

דעת הגר"א

אולם כבר הקשה שם הש"ך (סק"א), שהרי בבית יוסף כתב מרן שהלכה כדברי הרמב"ם (הל' אבל ג, א) שכל שלושים יום אסור לגלח שערות שפמו. לעומת זאת, הגר"א בביאורו פסק כדעת הרמב"ן, שאף בתוך שבעה מותר לגלח שפם המעכב האכילה, והביאו המשנה ברורה (סי' תקנ"א שער הציון סק"צ).

אבלות בספירה

דיני אבלות נוגעים גם בימי הספירה, כנפסק

הלכה למעשה: נחלקו הפוסקים אם אצל מותר בתפירת שערות השפם בתוך שבעה או בתוך שלושים. ובימי הספירה מותר לגלח שערות השפם אף אם אין מעכב האכילה, ויש מתיירים רק כאשר השערות מעכבים האכילה.

